

Myndigheten för yrkeshögskolans yttrande över - Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Inledning

Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) lämnar följande synpunkter.

Generella synpunkter

MYH är positiv till förslaget att krav kommer att ställas på auktorisation för att arbeta som tolk, framför allt ur rättssäkerhets- och ett trygghetsperspektiv i samhället. Eftersom merparten av tolkarna, som idag är verksamma inom yrket, inte är auktoriserade kommer omställningen från nuvarande regelverk att bli relativt omfattande. Mot den bakgrunden ställer sig MYH tveksam till att det är rimligt att hantera den omställningen till år 2024.

De delar av utredningen som berör försöksverksamhet med tolkutbildning inom yrkeshögskolan delar MYH utredningens bedömning att försöksverksamheten bör följas och utvärderas innan några slutsatser dras. Förutsatt att försöksverksamheten faller väl ut ser MYH att yrkeshögskolan skulle kunna utgöra ett viktigt komplement till kompetensförsörjningen av tolkar i Sverige. MYH anser, oavsett utfallet av resultatet av försöksverksamheten, att det viktigaste är att skapa en hållbar och långsiktig struktur för utbildning och auktorisation av tolkar för att tillgodose behovet av de kvalificerade tolktjänster som samhället är i behov av.

MYH hade önskat en mer genomgripande översyn av förordningen (2012:140) om statsbidrag till viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk än den som har skett inom ramen för utredningen. Det finns behov av förtydliganden och kompletteringar för att få en moderniserad och harmoniserad styrning av tolkutbildningar inom folkbildningen i de fall tolkutbildningar inom folkbildningen kommer att kvarstå inom MYH:s ansvarsområde.

Författningsförslag

1.1 Förslag till tolklag

Av författningsförslaget till 2 kap. 1 § tolklagen framgår att - "Om det inte finns någon auktoriserad tolk att tillgå ska tolktjänsten, om det är möjligt, utföras av tolk med godkänd utbildning". MYH förordrar att begreppet kvalifikation, som definieras i 2 § förordning (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande, genomgående används i författningsförslaget istället för godkänd utbildning. Kvalifikationen bör uttryckas i de nivåer som anges i referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande. MYH anser att det även av lagen bör framgå att redan verksamma tolkar, som genom validering eller på annat sätt bedömts ha kompetens som motsvarar den kvalifikation som krävs, ska få utföra tolktjänster.

1.5 Förslag till tolkförordning

Ett förtydligande bör göras avseende 2 kap. 9 § andra styckets sista mening tolförordningen där det framgår att - vid prövningen ska sådant kunskapsprov som avses i 4 och 6 §§ användas. Det framgår dock inte av 4 och 6 §§ att sådant kunskapsprov omfattar den kategori som upptas i tolkregistret som tolk med godkänd utbildning. Av 4 § går att utläsa att kunskapsprovet omfattar tolk med godkänd utbildning som prövas att bli auktoriserad. Av 6 § framgår att kunskapsprovet avser auktoriserad tolk som prövas att bli auktoriserad med specialkompetens för tolkning.

1.8 Förslag till ändring i förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk

Av 1 § 2. framgår att statsbidrag får lämnas för utbildning av lärare för tolkar och av 4. framgår att statsbidrag får lämnas för tolkläroarutbildning. Här finns en otydlighet om det är olika typer av tolkläroarutbildning som avses. Tolkläroarutbildning sker även inom högskolan. För att sörja för lärarkompetensen inom tolkutbildningarna bör högskolan utforma utbildningar för undervisande personal. MYH anser att tolkläroarutbildningar företrädesvis sker inom högskolan.

Av 2 § sista stycket framgår att utbildningar som bedrivs på distans även får bedrivs på kvartstid. MYH konstaterar att en utbildning till tolk därigenom kan pågå i upp till sexton år, vilket får anses vara en orimligt lång tid.

Utbildning

6.7 Nationella mål för kvalifikationer – Sveriges referensram för kvalifikationer (SeQF)

Utredningen behandlar referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (jfr s. 291 ff) och konstaterar att det finns svårigheter att bedöma nivån på den kvalifikation tolkar erhåller efter genomgången utbildning enbart med stöd av SeQF. MYH hade i detta sammanhang gärna sett att utredningen hade fördjupat och utvecklat sitt resonemang och analys för att komma fram till förslag hur referensramen skulle kunna vara ett stöd för att bedöma tolkars kompetens.

6.8 Utredningens bedömningar och förslag

Om utbildning till tolk i talade språk ska bedrivs inom flera olika utbildningsformer är det nödvändigt med en tydlighet mot vilka målgrupper utbildningarna riktar sig till och tydlig beskrivning av skillnader i den kvalifikation som utbildningarna ska leda till för att potentiella studerande och användare av tolktjänster ska kunna bedöma värdet av respektive kvalifikation.

MYH bedömer att utbildningar behöver ha en kärna av ett likvärdigt innehåll men att det kan finnas utrymme för förändringar av innehållet inom vissa områden vid behov, exempelvis fördjupningar inom hälso- och sjukvård, nya tolktekniker.

Oavsett var i utbildningssystemet utbildningar till tolk i talade språk bedrivs behövs kunskap om vilka språk och vilka typer av framtida tolkuppdrag som kan komma ifråga. Detta innebär att utbildningsanordnare behöver bygga strukturer vad gäller kontakter med användare av tolktjänster och för omvärldsanalys för att anpassa dimensionering och innehåll utifrån förändrade förhållanden. Inom yrkeshögskolan finns i stora delar redan sådana etablerade strukturer och möjligheter till anpassningar av utbildningars innehåll.

MYH är positiv till ökade möjligheter för tolkars kompetensutveckling. MYH vill dock framföra att den ökning av validering och kompletterande utbildnings- samt fortbildningsinsatser som föreslås inom folkbildningen kommer vara svår att möta inom nuvarande förhållanden. MYH konstaterar att det kommer krävas strukturella förändringar i utbildningarna och att det kvarstår både ekonomiska, juridiska och organisatoriska frågor.

MYH tolkar utredningen som att kvalifikationen auktoriserad tolk föreslås kunna nås på olika sätt, endera genom en yrkesexamen som i nivå motsvarar auktoriserad tolk eller genom en särskild prövning för de som genomgått annan utbildning. MYH anser att det även fortsättningsvis bör finnas möjligheter för en verksam tolk att kunna få sina kunskaper prövade och erhålla kvalifikationen auktoriserad tolk utan krav på genomgången utbildning.

7.8.1 Validering

Eftersom validering endast är möjlig, såsom regelverket är utformat, för de studerande som är antagna till en utbildning anser MYH att möjligheterna att utöka valideringsinsatserna i nuläget är begränsade. Detta förhållande gäller utbildningar inom folkbildningen, yrkeshögskolan och högskolan. MYH ser ett behov av att bedöma och validera personers kompetens utan att personen behöver vara antagen till en utbildning.

Tillsyn och samverkansfrågor

8.6 Statistik och uppföljning

Utredningen lägger inte några konkreta förslag till hur statistik om och uppföljning av tolkarbetsmarknaden ska stärkas men pekar på betydelsen av sådan verksamhet. För att utbildningar ska kunna dimensioneras och ha ett relevant innehåll utifrån behov bör ett system för statistik om antal verksamma tolkar inom olika språkområden och deras kvalifikationer finnas.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören efter föredragning av Annica Hansson. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Carina Larsson deltagit.

Thomas Persson
Generaldirektör

Annica Hansson
Handläggare